

ПЕРІОДИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ ВІЛ/СНІДУ

Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини»
Державного управління справами

У статті наведено кількісний аналіз первинного та чинного національного законодавства за весь період існування епідемії ВІЛ/СНІДУ в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: нормативно-правова база, ВІЛ/СНІД, періодизація.

Офіційну реєстрацію випадків ВІЛ-інфекції в Україні розпочато у 1987 р., і вже невдовзі урядом прийнято рішення про створення Українського центру профілактики та боротьби зі СНІДом, урядових органів і початкової нормативної бази. Згодом розпочали діяльність перші міжнародні проекти; прийняття Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16.09.1997 р. №531/97-ВР дозволило створити перші неурядові громадські ВІЛ-сервісні організації [2].

Актуальність даного дослідження полягає у визначенні провідної ролі формування нормативно-правової бази як основи національної політики боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДУ, та мультисекторального підходу до вирішення проблем, пов'язаних з її наслідками.

Мета дослідження: здійснити кількісний аналіз національної нормативно-правової бази у сфері ВІЛ/СНІДУ за період з початку її первинного створення до теперішнього часу з визначенням найбільших фаз законодавчої активності.

Матеріали і методи. За основу загальнологічних методів дослідження взято аналітичний метод. Законодавчу базу як об'єкт дослідження поділено за джерелами її формування, тобто виконано деталізацію, конкретизацію і розкладання на складові частини (декомпозицію), вивчення системи зсередини. Цей метод дозволив досягти результатів, оскільки в цьому випадку окремий розгляд нормативно-правових підвалин дозволив отримати правильне уявлення про їхній внесок у загальний ефект. Ідеалом, остаточною метою аналітичного методу, є встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами.

Результати дослідження та їх обговорення. За період з початку епідемії ВІЛ/СНІДУ в Україні до 2011 р. нами проведено аналіз 707 національних нормативно-правових актів, тим чи

іншим чином спрямованих на боротьбу з епідемією (закони, постанови і розпорядження ВР України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження КМУ, накази, рішення колегій, рекомендації та інструкції МОЗ України та інших центральних органів виконавчої влади та інші документи), у тому числі 28 міжнародних, ратифікованих Україною.

Слід наголосити на тому, що аналізу піддавались тільки документи прямої дії, які стосуються основної діяльності системи охорони здоров'я. До уваги не бралися документи, що пов'язані з розпорядчими, господарсько-фінансовими і кадровими функціями сфери охорони здоров'я України, а також акти, які регулюють діяльність закладів і органів системи охорони здоров'я щодо боротьби із захворюванням на туберкульоз.

Виконано періодизацію українського законодавства впродовж 1987–2010 рр. з 5-річним періодом з метою виявлення найбільш активних фаз законотворчості та її якісного змісту. Урядом України 2002 р. було оголошено Роком боротьби із СНІДом, що співпало з найбільшою кількістю основних документів з цієї проблеми (294), прийнятих у період 2002–2006 рр. (за 1987–1991 рр. – 24; 1992–1996 рр. – 34; 1997–2001 рр. – 95; 2007 р. – початок 2011 р. – 260), а також із участю Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй Кофі Аннана у роботі Урядової комісії з питань боротьби з ВІЛ/СНІДом та розширеної колегії МОЗ України (табл.).

Дані таблиці свідчать про найбільшу активність та ініціативність найвищої гілки законодавчої влади держави. Верховною Радою України продемонстровано найбільшу частину законодавчих актів у законотворчому процесі щодо епідемії ВІЛ/СНІДУ за всі досліджувані стадії, які у подальшому дали поштовх до створення цілої низки підзаконних нормативно-правових актів, більш актуальних і адаптованих для тих соціально-економічних умов, які склалися в державі на той час. У перший рік

Таблиця. Нормативно-правові акти, що врегульовують діяльність сфери охорони здоров'я у контексті ВІЛ-інфекції/СНІДу в Україні за період 1987–2011 рр.

Законодавчий (нормативний) документ	... - 1991	1992-1996	1997-2001	2002–2006	2007–2011	Загалом
Міжнародні правові акти з питань СНІДу, ратифіковані Україною	20	1	5	2	0	28
Закони України	1	15	11	18	1	46
Постанови і розпорядження Верховної Ради України	0	0	0	13	0	13
Укази, розпорядження Президента України	0	2	21	28	1	52
Постанови Кабінету Міністрів України	0	10	33	44	7	94
Розпорядження Кабінету Міністрів України	0	0	0	37	5	42
Накази, рішення колегії та відомчі інструкції МОЗ України	3	6	23	150	246	428
Інші документи України	0	0	2	2	0	4
ВСЬОГО	24	34	95	294	260	707

національної самовизначеності України прийнято Закон України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення», у якому зазначається, що «розповсюдження СНІДу... створює загрозу особистій, громадській та державній безпеці», і боротьба з цією інфекцією є одним з пріоритетних завдань держави, яка взяла на себе зобов'язання забезпечити доступність, якість, ефективність медичного огляду з метою виявлення ВІЛ-інфекції, забезпечення доступності для населення засобів профілактики, соціальний захист ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД, у тому числі щомісячну державну допомогу дітям, котрі інфіковані ВІЛ. Розпочато наукові розробки зі створення вітчизняних тест-систем.

У той період, який сьогодні називають часом відрахунку незалежності, коли Україна не мала власного наукового і практичного досвіду щодо створення актуальних для країни напрямів законотворчості [1], вона взяла за основу досвід інших країн, які вже мали на той час таку життєву школу з 1983 року. Швеція (8.03.1983 р.), Австрія (16.03.1983 р.) і Франція (20.06.1983 р.) стали першими державами, уряди яких розробили та прийняли нормативно-правові документи щодо протидії епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу. Найбільший внесок у нормативно-правову творчість за період 1983–1992 рр. зробила Франція (1983–1985 рр. – 7; 1986–1988 рр. – 29; 1989–1990 рр. – 14; 1991–1992 рр. – 16 документів). У період 1983–1992 рр. цими державами створено базові напрями законодавчої підвалини боротьби з епідемією у міжнародному масштабі [3;4].

Вже згодом Україна стала ініціатором скликання сесії Генеральної Асамблеї ООН, яка розглянула ключові питання боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДу з урахуванням сучасної ситуації і стала однією із держав світу, які закликали світову спільноту створити Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією. Порівняльні дослідження з чинним законодавством інших країн показали, що сучасна українська нормативно-правова база з питань протидії ВІЛ/СНІДу концептуально наслідуює міжнародні основоположні принципи і стандарти, є досить розгалуженою, прогресивною і такою, що відповідає викликам епідемії, а її поступовий розвиток свідчить про якісні зміни її змісту, загострення соціальної спрямованості та підвищення відповідальності, поглиблення міжгалузевої взаємодії, розширення співпраці з громадянським сектором і міжнародною спільнотою, урядами інших держав.

Висновки

1. Заклади охорони здоров'я України та мережа центрів профілактики та боротьби із СНІДом, як спеціалізовані заклади, мають основне законодавче підґрунтя для діяльності на всіх рівнях профілактики, організації надання відповідної медичної допомоги категорії громадян, які живуть з ВІЛ/СНІДом.

2. Національна нормативно-правова база потребує подальшої класифікації, періодизації і систематизації з метою її розвитку для вирішення задекларованих державою результатів щодо боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДу.

Список літератури

1. Лист Міністра охорони здоров'я України Представникові ПРООН в Україні п. Пабло Педро Вілануєва і Міждержавному радникові програми ООН-СНІД п. Андрею Цимі від 21.10.1998 р. № 3.01.
2. Про благодійництво та благодійні організації : Закон України від 16.09.1997 р. №.531/97-ВР // ВВР. – 1997. – №46. – С. 292.
3. AIDS, HIV, and Health Care Workers: Some International Legislative. Legislative Perspectives [Electronic resource] / Fluss, Sev S., Zeegers, Dineke. – 1989. – 48. – P. 77. – Assess mode: [http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals &handle=hein.journals/mlr48&div=11&id=&page=](http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/mlr48&div=11&id=&page=). – Title from a screen.
4. Regulations No. 6 // National Board of Health and Welfare International Digest of Health Legislation. – 1983. – Vol. 34(4). – P. 748.

ПЕРИОДИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПО ВОПРОСАМ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ВИЧ/СПИДУ

А.В. Якобчук (Київ)

В статье приведен количественный анализ первичного и действующего национального законодательства за весь период эпидемии ВИЧ/СПИДа в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **нормативно-правовая база, ВИЧ/СПИД, периодизация.**

DIVISION INTO PERIODS OF NATIONAL NORMATIVELY-LEGAL BASE ON QUESTIONS OF HIV/AIDS COUNTERACTION

A.V. Yakobchuk (Kyiv)

In the article a quantitative analysis over of primary and operating national legislation is brought for all period of epidemic HIV/of AIDS in Ukraine.

KEY WORDS: **HIV/AIDS, normatively-legal base, division into periods.**

Рукопис надійшов до редакції 31.01.2013
Рецензент: д.мед.н. М.І. Ципко